

Sammanfattning

Fråga om skiljeavtal gällde i anställningsförhållandet mellan en arbetstagare och det aktiebolag där han även var aktieägare och styrelseledamot. Arbetstagaren har ansetts ha samtyckt till att vara bunden av en skiljeklausul genom att han vid ett styrelsesammanträde godkänt att anställningsavtalen för honom och övriga grundare skulle vara utformade på ett visst sätt och innehålla en skiljeklausul. Rättegångshinder på grund av skiljeavtal har därför ansetts föreligga.

ARBETSDOMSTOLEN

BESLUT
2011-04-20
StockholmBeslut nr 31/11
Mål nr B 97/10

KLAGANDE

M.R. i Sigtuna

Ombud: advokaten Lars Zacharoff och jur. kand. Johan Lundblad,
Nihlmark & Zacharoff Advokatbyrå, Box 7701, 103 95 Stockholm

MOTPART

Sevenday Finans AB, 556728-9219, Box 1171, 164 26 Kista

Ombud: advokaterna Katarina Nordblom Åhlberg och Magnus Berterud,
Bird & Bird Advokat KB, Box 7714, 103 95 Stockholm

SAKEN

rättegångshinder på grund av skiljeklausul

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Solna tingsrätts beslut den 16 september 2010 i mål T 2897-10

Sevenday Finans AB (bolaget) är ett kreditmarknadsbolag. M.R. är en av bolagets sju grundare. När verksamheten startade i maj 2007 anställdes han som affärsutvecklingschef. I december samma år utsågs han till vice verkställande direktör. Han var under en viss tid därefter de sju grundarnas representant i bolagets styrelse. Den 12 mars 2010 avskedades M.R. från sin anställning.

I en ansökan om stämning, som inkom till tingsrätten den 9 april 2010, yrkade M.R. bl.a. att avskedandet skulle ogiltigförklaras.

Bolaget bestred samtliga yrkanden och gjorde i svaromålet invändning om rättegångshinder. Bolaget gjorde gällande att M.R:s anställningsavtal innehåller en skiljeklausul och yrkade därför att talan skulle avvisas.

M.R. bestred avvisningsyrkandet och invände att hans anställningsavtal inte innehåller någon skiljeklausul.

Av parternas inlagor till tingsrätten framgår att det är ostridigt mellan dem att M.R. vid ett styrelsemöte den 18 september 2007 deltog i ett beslut innebärande att styrelsen godkände ett förslag till anställningsavtal för bolagets grundare. Förslaget innehöll en skiljeklausul av samma lydelse som finns i det av bolaget underskrivna anställningsavtal som i november 2007 tillställdes M.R. i två exemplar för underskrift. M.R. överlämnade aldrig något av honom underskrivet exemplar av anställningsavtalet till bolaget.

Skiljeklausulen återfinns i ett avsnitt i anställningsavtalet med rubriken *Twister* och har följande lydelse.

Twist i anledning av detta avtal skall avgöras genom skiljeförfarande i enlighet med lagen om skiljeförfarande (1999:116). Skiljenämnden skall bestå av en (1) skiljeman.

Om parterna inte kan enas om utseendet av skiljemannen skall skiljemannen utses av Stockholms Handelskammars Skiljedomsinstitut.

Parterna förbinder sig och överenskommer om att alla förfaranden utförda i enlighet med denna tvisteklausul skall hållas strikt konfidentiellt.

Företaget skall, om inte skiljemannen dömer att den anställde har påkallat skiljeförfarandet utan anledning, betala skiljemannens arvode och, om så krävs, Stockholms Handelskammars Skiljedomsinstituts avgifter.

Andra kostnader, såsom rättegångskostnader, skall fördelas mellan parterna i enlighet med Rättegångsbalken (1942:740).

Bolaget anförde vid tingsrätten vidare följande. M.R. är bunden av skiljeklausulen redan genom att han utan att reservera sig deltagit i styrelsebeslutet den 18 september 2007 om utformningen av anställningsavtalen. Av beslutet följer att grundarnas anställningsavtal bl.a. ska innehålla en skiljeklausul. Grundarna skulle visserligen ha olika befattningar, men skiljeklausulen skulle gälla för samtliga och avtalen är i alla väsentliga delar identiska. Bolaget erhöll tillstånd från Finansinspektionen att bedriva verksamhet som kreditmarknadsbolag den 31 oktober 2007. Därefter undertecknades avtalen från bolagets sida och överlämnades för underskrift. M.R. har inte vid något tillfälle riktat någon invändning mot anställningsavtalet, eller gett uttryck för att han trots godkännandet vid styrelsemötet inte hade för avsikt att fullfölja anställningen på de villkor som gällde för anställning i bolaget enligt styrelsebeslutet. Bolaget har således haft anledning att räkna med att M.R. accepterade skiljeklausulen. Vidare har avtalets övriga villkor tillämpats på hans anställning. Om M.R. inte är bunden redan genom styrelsebeslutet, måste han i vart fall mot bakgrund av de nu angivna omständigheterna anses ha ingått skiljeavtal med bolaget i enlighet med skiljeklausulen i anställningsavtalet. Hans handlande ska då betraktas som en konkludent accept. För övrigt har M.R. också påkallat skiljeförfarande i den föreliggande tvisten.

M.R. anförde vid tingsrätten sammanfattningsvis följande. Vid styrelsemötet företrädde han sig själv och de övriga aktieägare som grundat bolaget enligt villkoren i ett särskilt avtal mellan grundarna. Han var personligen kritisk mot skiljeklausulen, men röstade i överensstämmelse med övriga grundares uppfattning. Styrelsebeslutet kan inte anses utgöra något avtalsslut för grundarna. Avsaknaden av en reservation från hans sida innebär inte att han har blivit bunden av anställningsavtalet med dess skiljeklausul. Av styrelsebeslutet framgår att bolaget har utgått från att avtal skulle ingås med och undertecknas av respektive grundare. Så har inte skett i hans fall. Att bolaget utfärdade individuella anställningskontrakt som överlämnades för de berörda underskrift visar att det var fråga om individuella avtal genom undertecknande av respektive anställd. Villkor avseende lön m.m. tillämpades redan tidigare på anställningen. Vid styrelsebeslutet var det känt att han skulle utses till vice verkställande direktör, varför han skulle ha delvis

andra villkor än de övriga. Det är inte korrekt att han inte har framställt invändningar mot avtalet. Det är riktigt att han har påkallat skiljeförfarande i tvisten, men det gjorde han endast för att inte förlora rätten att föra talan.

I det överklagade beslutet avvisade tingsrätten M.R:s talan och förpliktade honom att ersätta Sevenday Finans AB för rättegångskostnader avseende ombudsarvode med 50 000 kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för beslutet. Tingsrätten anförde i huvudsak följande skäl för sin bedömning.

M.R. har gjort gällande att han haft invändningar mot det avtalsförslag som lades fram vid styrelsemötet. Han har dock inte lämnat några uppgifter om när dessa invändningar har framförts eller om vad de har gällt.

Högsta domstolen har i två rättsfall (1949 s 609 och 1969 s 285) underkänt skiljeklausuler då den som åberopat klausulen inte har styrkt att den andra parten tagit del av den eller på annat sätt ägt kännedom om den. Dessa fall har ansetts ge uttryck för en princip om att det ställs särskilda krav för att bestämmelser som är överraskande eller särskilt tyngande ska anses ingå i avtalet.

Arbetsdomstolen har vid flera tillfällen framhållit att skiljeklausuler i ett anställningsavtal generellt är att anse som tyngande för arbetstagaren, bl.a. därför att ett skiljeförfarandet kan bli kostsamt för honom eller henne (se AD 1993 nr 141). Enligt den i målet aktuella skiljeklausulen drabbas arbetstagaren dock inte av kostnader i större utsträckning än vad som gäller vid en rättegång i allmän domstol. Klausulen kan således i det avseendet inte anses vara tyngande för M.R.

I ett anställningsförhållande anses arbetstagaren typiskt sett som svagare än arbetsgivaren. M.R. har emellertid haft en hög befattning i bolaget och måste ha varit väl införstådd med innebörden av skiljeklausulen. Då han vid två olika tillfällen fått ta del av avtalstexter där det framgick att bolaget ansåg att anställningsavtalet skulle innehålla en skiljeklausul och då han inte har visat att han kommit med uttryckliga invändningar mot klausulen kan skiljeklausulen inte ha kommit som en överraskning för honom. Tvärtom måste han enligt tingsrättens bedömning anses ha accepterat att den har kommit att ingå i hans anställningsavtal.

M.R. har i Arbetsdomstolen yrkat att domstolen undanröjer tingsrättens beslut och förordnar att tingsrätten ska uppta målet till prövning i sak.

Bolaget har motsatt sig ändring av tingsrättens beslut.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader i Arbetsdomstolen.

Arbetsdomstolen har den 3 november 2010 meddelat prövningstillstånd i målet.

Till utveckling av sin talan i Arbetsdomstolen har parterna anført i huvudsak detsamma som vid tingsrätten.

Skäl

När giltigheten av ett skiljeavtal som utgör en del av ett annat avtal ska bedömas vid prövningen av skiljemännens behörighet, ska enligt 3 § lagen om skiljeförfarande skiljeavtalet anses som ett särskilt avtal. Detta innebär att det i det föreliggande fallet saknar omedelbar betydelse för skiljeklausulens gilt-

tighet att parterna synes ha tillämpat M.R:s anställningsavtal i övrigt enligt dess lydelse trots att det inte har varit undertecknat.

Det finns inga särskilda formkrav för att ett skiljeavtal ska bli gällande. Parter torde som regel bli bundna av skiljeavtal enligt samma principer som gäller för andra avtal, och det finns inte uttryckliga belägg i praxis för att det i allmänhet skulle gälla skärpta krav för att parterna ska bli bundna av skiljeavtal (jfr Heuman, Skiljemannarätt, 1999, s. 52, jfr Lindskog, Skiljeförfarande, 2005, s. 103). I vissa fall, exempelvis vid skiljeklausuler genom hänvisning till standardavtal eller kollektivavtal, kan ställas särskilda krav på tydlighet. Frågeställningar av sådant slag saknar aktualitet i det föreliggande fallet. I praxis har ett muntligt avtal om att en anställd skulle fortsätta arbeta på samma villkor som tidigare ansetts innebära att en skiljeklausul i det tidigare anställningsavtalet gällde även i förhållande till en ny innehavare av verksamheten (se AD 1991 nr 3). Detsamma har för övrigt ansetts gälla utan en sådan uttrycklig överenskommelse när en arbetstagare fortsatt att arbeta på samma villkor i förhållande till en ny ägare till verksamheten (se AD 1991 nr 48). Bevisbördan för att ett skiljeavtal gäller mellan två parter och är tillämpligt på den aktuella tvisten ligger på den som påstår att ett sådant avtal finns (se AD 1993 nr 141).

Det är ostridigt att M.R. vid ett styrelsesammanträde i bolaget den 18 september 2007 var med om att godkänna att skiljeklausul skulle gälla mellan bolaget och sådana arbetstagare – däribland M.R. själv – som varit med om att grunda bolaget. Det är också ostridigt att han senare tillställts ett skriftligt anställningsavtal med sådan skiljeklausul och avstått från att skriva under och returnera det till bolaget. Det kan inte råda någon tvekan om att M.R. varit fullt införstådd med bolagets uppfattning i saken. Den fråga som domstolen har att ta ställning till är om M.R. genom sitt förhållningssätt har samtyckt till att vara bunden av skiljeklausulen.

Vid det angivna styrelsesammanträdet deltog M.R. i egenskap av styrelseledamot, varvid han företrädde de aktieägare som grundat bolaget. Han röstade vid sammanträdet för godkännande av avtalsförslagen. Han var vidare den som förde protokoll över vad som avhandlades och nedtecknade de beslut som fattades. Av protokollet framgår att det gjordes en föredragning av de förslag till anställningsavtal som skulle gälla för bolagets grundare, dvs. bl.a. för M.R. själv. Vidare framgår att styrelsen beslutade att godkänna den föreslagna utformningen av dessa avtal. Styrelsen fattade även beslut om de personer som på bolagets sida skulle underteckna avtalen. Samtidigt beslöt styrelsen att bordlägga frågan huruvida undertecknandet skulle ske innan bolaget beviljats tillstånd av Finansinspektionen.

M.R. har anfört att han vid sammanträdet röstade som han gjorde därför att han som grundarnas representant i styrelsen varit skyldig att rösta i enlighet med övriga grundares uppfattning. Han hade dock trots detta mycket väl kunnat uttrycka en avvikande mening för egen räkning i fråga om skiljeklausulen. Det framgår inte av protokollet, och har inte från M.R:s sida gjorts gällande, att han vid styrelsesammanträdet skulle ha gett tillkänna att han för egen del inte accepterade att vara bunden av den skiljeklausul som avsågs

gälla för de anställda som varit med om att grunda bolaget. Händelseförloppet måste enligt Arbetsdomstolens mening uppfattas så att parterna vid denna tidpunkt enats om att M.R:s anställningsavtal skulle innehålla en skiljeklausul. Att de upprättade anställningsavtalen skulle undertecknas senare innebär inte att avtalen i varje fall såvitt gäller skiljeklausulen inte redan var gällande mellan parterna, utan måste uppfattas som en skriftlig bekräftelse för ordningens skull.

Det anförda innebär att M.R. måste anses ha accepterat den av bolaget åberopade skiljeklausulen. Tingsrättens beslut ska därmed fastställas.

M.R. ska som tappande part förpliktas att ersätta bolaget för dess rättegångskostnader i Arbetsdomstolen. Bolaget har yrkat ersättning med 31 540 kr. M.R. har som skäligt belopp vitsordat 15 000 kr. Arbetsdomstolen finner skäligt att bestämma ersättningen till 20 000 kr.

Arbetsdomstolens ställningstagande

1. Arbetsdomstolen fastställer tingsrättens beslut.
2. M.R. ska ersätta Sevenday Finans AB för rättegångskostnader med 20 000 kr, avseende ombudsarvode, jämte ränta på beloppet enligt 6 § räntelagen från dagen för Arbetsdomstolens beslut till dess betalning sker.

Ledamöter: Michaël Koch, Hans Blyme, Folke K. Larsson, Peter Jeppsson, Marianne Hörding, Stina Nilsen och Ing-Marie Nilsson. Enhälligt.

Sekreterare: Hanna Svensson